

Oszip Mandelstam

ÓDA

Ha rajzszenet fognék, hogy a dicséretet -
Az örömet – felvázolhassam végre –,
A levegőben jelölnék ki keretet
Óvatosan, de lázban égve.
Hogy a vonásait igazság hassa át,
Merészen megteremtve mását,
Arról szólnék, kitől megújult a világ,
Bár tiszteli száznegyven nép szokását.
Fölvonnám csöppet a szemöldökét,
S még följobb, magammal megtanakodva:
Prométheusz felszította szenét –,
Aiszkhülosz, nézd, hogy rajzolok zokogva.

Venném villámok dörgő vonalát,
Fiatalosságának ezer évét,
S férfiasságát és a mosolyát
Kötném-oldoznám, meglágyítva fényét.
S lelek a bölcs szemekben oly kifejezést,
A hasonmáshoz, hozzá közeledve,
Hogy ráismerek az atyára benne, és
Szívemhez mintha világ közeledne.
S köszönném földje halmainak őt,
Hogy jobbját és a honját megteremték:
Hegyek közt született, elzárták börtönök.
Én nem Sztálinnak – Dzsugasvilinek nevezném.

Művész, vigyázz, a harcost oltalmadba vedd:
Nedves figyelmed nyers és kéklő fenyeséveivel
Kerítsd körül. Atyád nem keserítheted
Silány képekkel, éretlen beszéddel,
Művész, annak segíts, ki egyé lett veled,
Elméje, szíve véled épít.
Nem én, se más – őt, ki a néppel egy,
A nép-Homéroszok dicsérik.
Művész, vigyázz, a harcost oltalmadba vedd:
Az ember-rengeteg az ő dalát dalolja,
A jövő maga szavától megremeg,
És őt, a bölcsset, követi felbátorodva.

Tribünről, mint hegy ormáról, hajolt
Fej-dombokra. Győz az adós perében.
A tekintete jóságos, határozott,
Fény villan fel szemöldök-sűrűjében,
S én nyíllal megjelölném ajkait -
Konok beszédek atyját – mily kemények,
Meredek, szigorú, kerek szemhéjait,
Rámáját milliónyi képnek.
A lénye bronz, nyílt, végleges egész,
Hallása éles, szordínót se szenved,
Mindenkire, ki élni, halni kész,
Fürgén futó szemráncai figyelnek.

Szorítva rajzszenem, eszméim összegét,
Kezem az ő hasonlatosságát kutatja
Mohón, remélve, megragadja lényegét, -
Szétmorzsolom szenem, arcmását összerakva.
Én tőle – ámde nem magamnak – tanulok,
Én tőle tanulom, hogy magam ne kíméljem.
Ha elfedik a nagy terv részét a bajok,
Véletlenekben is felismerem, megértem...
Barátokra talán méltó még nem vagyok,
Nem itatódtam át könnyekkel és epével,
De látom mégis őt köpenyben állni ott,
A téren, tündöklő tekintetével.

Sztálin szemeitől szétnyíltak a hegyek,
S a messzeségbe hunyorít a síkság.
Mint tegnaptól kelő napot, tengervizet -
Égboltot óriás eke hasít át.
Ő kézfogásokat arat, s a mosolya
Átfénylik megfontolt beszélgetésen,
Mely véve kezdetét, véget nem ér soha
Hatszoros esküje terében.
És minden szerű és minden kazal olyan
Gazdag, erős, okos – mindannyiunk javára
Legyen nagygyá a lét! Forogjon boldogan
Világ csapágyunk! Ez a nép csodája!

S elmém hatszorosan megőrzi,
A harc tanújaként s munkának, aratásnak,
Útját a tajgán át s a lenini
Októbert, s azt, hogy esküi valóra váltak.
Emberfej-dombvidék a messzeségbe vész,
Eltörpülök, tán meg se látnak engem,
De sok baráti könyv s a gyereknevetés
Föltámaszt, hogy kimondjam: nap ragyog fenn.

A harcos igazánál nincsen igazabb:
Becsület, szeretet, dicsőség és acél zeng
E névben, melyet összeszorított ajak
Mondhat ki, és mi rátaláltunk végleg.

1937. január-február

Oszip Mandelstam

STANZÁK

A szívnek verni kell: bejárva
Erdőt-mezőt, légy velük egy!
A Pravda első oldalán ma
Olvasod az ítéletet.

Az út Sztálinhoz nem mesés tett,
Elég, ha gáncs nem érhetett:
Futball – a baszk legény szívének,
Madrid parázsló élete.

Moszkvát követni fogja Párizs,
Gyümölcse érik napra nap,
De arról szólok én, mi máris
Kenyérnél, víznél fontosabb.

Arról, belőlem hogy szakadt ki:
– Nem adnám őt! – s te, kedvesem,
Fenségre szomjazó, te vagy, ki
Megvédenéd, együtt velem:

A tisztalelkű-győzhetetlent,
Ki a baj szemébe nevet,
Ki oly egyenes kiutat lelt,
Hogy elfogott a döbbenet.

Áttörsz te is, előre látlak,
Ragadványnevek dzsungelén,
S jövő korokban sztálinkának
Neveznek majd, ahogy ma én.

Érzem a lendületet benned,
Amely legyőz teret s időt,
És látom a sztálini könyvet
Napforró ujjaid között -

Már értem én: magasabbrendű
Az asszony és hatalmasabb,
Gyöngéd, elárvult, mégse rendül,
A tett – a lét felé halad.

A kínokat mind megbocsátja,
Tréfái is magasztosak,
S dicsőség fon szurokhajába
Egeknél kéklőbb fonalat.

És anyai gondoskodása
Értelme – így segít nekem,
Hogy ellenséggel harcba szállva
Erősödjék az énekem.

1937. július 4-5.

* * *

Kakasos hajó az égen
Biztosan halad,
De a fogat a gebékkal
A sárba ragad.

Álmosan csörög a vekker -
Ismételd, no még:
– Másfél légi tonna terhel,
Másfél tonna lég...

S hogy a pákahangok árja
Elhallgattatott,
Moszkva hallja, Moszkva látja
Csakis a valót.

Csak poros csalánba bújva -
Ez itt a hiba -
Nem szorítaná satuba
Nyakát a liba.

1937. július 3.

BAKA ISTVÁN fordításai